

به اعتقاد فلوپین، خدا کاملاً متعالی و اصل نخستین است، متعالی است چون یگانگی کامل و فراتر از اندیشه است و اصل نخستین است چون در یگانگی خود در برگیرنده‌ی تمام کثرات است. احد بر اندیشه و هستی، تقدم دارد، او بیکران، بی صورت و مافوق جهان عقلانی و جهان محسوس است و بدین سان او فاقد هر گونه آگاهی و فعالیت است.¹ احد همه چیز است و هیچ یک از چیزها نیست زیرا او متعالی و منزّه از تمام ویژگی‌هایی است که تنها به باشندگان تعلق دارد. « او » چیزی نیست بلکه بیشتر از هر چیز است، هستی هم نیست زیرا هستی دارای صورت هستی است در حالی که " او " عاری از صورت است. ذات احد چون مبدأ همه‌ی چیزهاست، خود او هیچ یک از چیزها نیست. بنابراین نه " چیزی " است، نه " چون "، نه " چند "، نه عقل، نه روح، نه متحرک است و نه ساکن، نه در مکان و نه در زمان و بهتر است بگوییم بی صورت است.² فلوپین می‌گوید واحد متحرک نیست ولی لفظ سکون را نیز نمی‌توانیم برای او به کار ببریم زیرا حرکت و سکون از ویژگی‌های هستی است و تنها هستی مجبور است متحرک یا ساکن باشد.³

مفهوم " برتر از هستی " فراتر از دانش نظری

فلوپین معتقد است دشواری‌هایی که در راه نزدیکی به " او " وجود دارد باعث می‌گردد که از او دور شویم زیرا ما می‌خواهیم به واسطه‌ی دانش و نیز اندیشیدن آن گونه که به موضوعات دیگر می‌اندیشیم، به شناخت " او " نائل گردیم، و بدین سان ما از او دور می‌شویم در حالیکه درباره‌ی او نه می‌توانیم سخن بگوییم و نه می‌توانیم در باره‌اش چیزی بنویسیم.⁴ برای رسیدن به احد باید از دانش مفهومی فراتر رفت زیرا دانش مفهومی یا به عبارتی شناسایی علمی و نظری با عدد و کثرت سرو کار دارد.⁵ افلاطون نیز میان شناسایی توسط عقل استدلالی و

1 - Windelband, Wilhelm, A History of Philosophy, " God and The World", 1901, Published by Macmillan, New York, p 237

2 - فلوپین، دوره آثار فلوپین، ترجمه محمد حسن لطفی، انتشارات خوارزمی، ص 1082

3 - Plotinus, The Six Enneads, translated by Stephen Mackenna and B.S. Page, written 250 A.C.E., (6,9,3)

4 - Ibid (6,9,4)

5 - Ibid

صادر، نفس/ روح است. خرد را باید تصویر " او " بنامیم. احد تنها، روی در خود دارد و خود را می‌نگرد و خرد همانا این " نگریستن " احد به خویشتن است.¹ خرد نخستین پدیده است، ولی این پدید آمدن نه به جهت خواست احد، بلکه به گونه‌ای ضروری رخ می‌نماید و اگر از " پدید آمدن " سخن گفته می‌شود جهت روشن شدن رابطه‌ی علت و معلولی است. بدین معنا که یکی نخستین است و دیگری دوم، و این تقدم و تأخر نه به لحاظ زمانی بلکه به لحاظ رتبه و مقام یا به عبارتی ترتب منطقی است.² « آن چه پس از واحد می‌آید، نتیجه‌ای است ناخواسته. آنان که می‌گویند زمانی آفریننده اش تصمیم گرفت که آن را پدید آورد در اشتباهند. تصویر تا زمانی هست که صورت اصلی هست.»³ بدین سان نظریه‌ی آفرینش که با ابتناء بر اراده و تصمیم صورت می‌پذیرد در اندیشه‌ی فلوطین راه ندارد. آفرینش حقیقی توسط خرد رخ می‌دهد، که علت و آفریننده‌ی جهان و کثرت است.⁴ « در سخنان فلوطین جهان نه به دست " صانع " افلاطون به تقلید از ایده‌ها از ماده ساخته شده است، نه توسط خدای کتاب مقدس از هیچ آفریده شده و نه به سبب تحول هستی بالقوه بدان سان که ارسطو معتقد است.»⁵

ولی خرد چگونه از احد پدید می‌آید، و چگونه باید تصورش کرد؟ « فلوطین از تمثیل نور بهره می‌گیرد. نور بدون هیچ زحمتی در تاریکی می‌درخشد و از خودش جوی روشنایی ایجاد می‌کند، رفته رفته هر چه از منبع نور فاصله ایجاد شود، نور ضعیف‌تر می‌گردد و سرانجام در تاریکی محض گم می‌شود. هم چنین فعل احد یا نیک هر چه از منبع نیک فاصله بگیرد بیشتر و بیشتر از منشأ جدا می‌افتد و بیشتر و بیشتر ناکامل می‌گردد و در نهایت ناگهان درون تاریکی فرو می‌رود و به ضد خود یعنی شر یا ماده تبدیل می‌شود.»⁶ فلوطین می‌آموزد که احد در ایجاد خرد، هیچ‌گونه در گیر نیست، اما گاه به گونه‌ای سخن می‌گوید که به نظر می‌رسد از دیدگاه او

1 - فلوطین، دوره آثار، ص 670

2 - همان، ص 668

3 - همان، ص 21

4 - همان، ص 671

5 - یاسپرس، ص 21

1378

10- دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد 1، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی، انتشارات مرکز دائرة

المعارف بزرگ اسلامی، چاپ دوم 1369

11- دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد 9، انتشارات مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، چاپ

دوم 1369

12- راستگو، سید محمد، عرفان در غزل فارسی، انتشارات علمی و فرهنگی، 1383

13- راسل، برتراند، تاریخ فلسفه غرب، ترجمه نجف دریابندری، انتشارات پرواز

14- سهروردی، حکمت اشراق، ترجمه دکتر جعفر سجادی، تهران، 1361

15- فلوطین، دوره آثار فلوطین، ترجمه محمد حسن لطفی، انتشارات خوارزمی

16- فلوطین، اثولوجیا، ترجمه حسن ملکشاهی، انتشارات سروش، 1378

17- کاپلستون، فردریک، تاریخ فلسفه یونان و روم، ترجمه سید جلال الدین مجتبی، انتشارات

علمی و فرهنگی

18- موحد، صمد، نگاهی به سرچشمه های حکمت اشراق، انتشارات طهوری، چاپ دوم

1384

19- نقیب زاده، عبدالحسین، درآمدی به فلسفه، انتشارات طهوری

20- یاسپرس، کارل، فلوطین، ترجمه محمد حسن لطفی، انتشارات خوارزمی، 1363

فهرست منابع انگلیسی

1. Armstrong. A. H, The Cambridge History of Later Greek and Early Medieal Philosophy, 1967, Cambridge
2. Bussanich, John, Plotinus Metaphysics of The One, 2006, Cambridge Uniersity press

